

Eksamen i ECON1220, høst 2023

Det er mange delspørsmål i dette oppgavesettet. Du kan få en god karakter selv om du ikke svarer riktig på alt. Et tips er å starte med å svare kort og stikkordsmessig på alt du synes er lett, og først deretter utdype svarene og/eller svare på mer krevende spørsmål. Er du i tvil om tolkningen av en oppgave, presiser hvordan du har valgt å tolke den.

Bruk av kilder er tillatt. Bruk dine egne ord, så du får vist at du har forstått. Reglene for bruk av kilder er som i den obligatoriske semesteroppgaven, kopiert nedenfor. Kilder skal bare oppgis når du lener deg tungt på dem under eksamen – din egen innsikt fra kurset trenger ingen kildehenvisning. Formen på kildehenvisninger er heller ikke viktig – poenget er bare å si åpent og ærlig fra hvis du lener deg tungt på en bestemt kilde.

Om kilder:

- *Hvis du bruker direkte sitater, må kilde alltid oppgis, og sitatet skal markeres med anførselstegn el.l.*
- *Egne resonnementer basert på pensumstoff krever ikke kildehenvisning, såfremt besvarelsen framstår som selvstendig og uttrykt i dine egne ord.*
- *Hvis formuleringene dine likner svært mye på tekst fra pensumlitteratur, forelesningsnotater eller seminarmateriale, eller du på annen måte bruker slikt materiale direkte i dine egne svar (hvis du systematisk velger samme eksempler som i forelesningsnotatene, for eksempel), slik at sensor kan mistenke ukritisk kopiering eller nær kopiering, skal kilde oppgis (på det stedet i besvarelsen der du bruker den).*
- *Dersom du velger å bruke kilder utenom pensum (dette vil sjelden være nødvendig), skal disse refereres til på vanlig måte.*
- *Slik refererer du: Forfatternavn og år på det stedet i teksten hvor kilden brukes (f.eks. «Finansdepartementet (2014)», eller «(Nyborg (2022))»). I tillegg gis detaljer i en alfabetisk referanseliste til slutt. Formatet på referanselista er ikke sentralt her, men det må framgå hva slags dokument det er snakk om og hvor du har det fra (f.eks «Nyborg, K. (2022): Atferdsøkonomi. Forelesningsnotat, forelesning i ECON1220, 02.09.22» eller «Cappelen, A.W., og Tungodden, B. (2012): Insentiver og innsats, Magma 2, s. 38-44). (Hvis du bruker flere kilder av samme forfatter fra samme år, skill dem ved å legge til en a, b, c osv. etter årstallet.)*

Oppgave 1 (teller 45%)

I et land drives alle sykehjem av kommersielle aktører, men finansieres av staten. Staten betaler hvert sykehjem et fast årlig beløp per pasient, det samme for alle pasienter og for alle sykehjem, som er ment å dekke sykehjemmenes kostnader. Sykehjemmene kan velge helt fritt hvilke og hvor mange pasienter det vil tilby plass til, men har ikke lov å kreve ekstra betaling av pasientene.

Staten bestemmer hvilke personer som er syke nok til å ha behov for sykehjems plass. Bare disse kan søke om å få tildelt plass på et av sykehjemmene. De kan selv velge hvilke sykehjem de vil søke plass hos, og hvis de får tilbud om plass fra flere sykehjem, kan de selv velge hvilken plass de vil ta imot.

Sykehjemmet kan få innsyn i statens vurdering av hvorfor pasienten trenger sykehjemsplass, men først etter at det har gitt pasienten et bindende tilbud om plass. Før pasienten har fått plass, har sykehjemmet ikke tilgang til pasientens helseopplysninger.

- a) (15%) Et politisk parti, de Åpne, foreslår å endre loven. De ønsker at sykehjemmene skal kunne be om helseinformasjon fra søkere om plass, inkludert tilgang til statens vurdering av hvorfor pasienten trenger sykehjemsplass, *før* plass er innvilget. Ingen andre endringer i systemet foreslås. Hvilke konsekvenser kan et slikt forslag få? Diskuter.
- b) (10%) Et annet politisk parti, Regelrytterne, vil støtte forslaget til De Åpne, men bare hvis følgende endring også vedtas: Ethvert sykehjem må på forhånd kontraktfeste med staten hvor mange plasser sykehjemmet skal tilby. Sykehjemmene har bare lov til å avvise søkere hvis det ikke finnes ledige plasser. Enhver søker som ikke får tilbud om plass, kan velge å bli stående på sykehjemmets venteliste, og søkere på ventelisten må tilbys plass i den rekkefølgen de søkte. Vil konsekvensene av Regelrytternes forslag skille seg fra konsekvensene av De Åpnes forslag? Hvorfor/hvorfor ikke? Diskuter.

Landets parlament skal votere over forslagene. Tre alternativ foreligger: A: Det opprinnelige systemet, B: De Åpnes forslag; C: Regelrytternes forslag. Det skal først voteres over to av de tre forslagene. Deretter skal vinneren – det av de to som får flest stemmer – settes opp mot det tredje forslaget. Det alternativet som får flest stemmer i denne siste avstemningen er den endelige vinneren.

I parlamentet er tre politiske partier representert: De Åpne, Regelrytterne og De Konservative. Tabellen under viser hvilke preferanser hvert parti har.

	De Konservative	De Åpne	Regelrytterne
Best	A	B	C
Nest best	C	C	A
Dårligst	B	A	B

Tabell 1: De politiske partienes preferanser.

- c) (20%) Du har ikke fått vite hvor mange representanter hver av partiene har i parlamentet. Kan du likevel vite på forhånd om voteringsrekkefølgen – altså hvilke to alternativ som settes opp mot hverandre først – kan avgjøre resultatet? Diskuter. Forklar den faglige bakgrunnen for svaret ditt, og kontroller at det stemmer ved å sjekke hva som vil bli utfallet med alternative voteringsrekkefølger hvis de tre partiene har like mange representanter hver og alle representanter stemmer i tråd med partiets preferanser. (Tips: Hvis du bruker en figur som hjelp, kan det være lurt å sette opp alternativene i denne rekkefølgen: A-C-B.)

Oppgave 2 (teller 35%)

- a) (5%) Forklar kort: Hva er forskjellen på behovsprøvde og universelle støtteordninger? Gi et eksempel på hver.

En kommune har en bostøtteordning der støtten blir beregnet slik: Personer med inntekt (utenom bostøtte) inntil 100 000 kr kan få bostøtte på 40 000 kr. Personer med inntekt over 100 000 kr får ingen bostøtte.

Et av partiene i kommunestyret, De Strengte, foreslår å fjerne bostøtten helt.

Ole har en jobb der han får en lønn på 400 000 kr hvis han jobber i 100% stilling. Han kan fritt velge stillingsprosent, men hvis han jobber mindre enn 100%, reduseres lønna relativt like mye (så hvis han f.eks. jobber 50%, vil han tjene 200 000 kr). Han har ingen andre inntekter enn lønn fra denne jobben, bortsett fra at han får bostøtte hvis han fyller betingelsene for dette. For tiden jobber han i 25 % stilling. Ole jobber kun for inntektens skyld, og har ingen glede av arbeidet i seg selv.

b) (7,5%) Tegn en figur med Oles stillingsprosent på den horisontale akse (x-aksen) og Oles totale inntekt på den vertikale akse (y-aksen). Bruk figuren til å vise Oles budsjettlinje, der du tar hensyn til bostøtten han kan ha krav på, i følgende to tilfeller: i) De Strenges forslag gjennomføres; ii) systemet forblir som i dag.

c) (7,5%) Hvis forslaget til De Strengte gjennomføres, er det rimelig å tro at Ole vil øke stillingsprosenten sin? Diskuter. Ta gjerne utgangspunkt i figuren fra b).

d) (15%) De Strengte begrunner forslaget om å fjerne bostøtten med følgende resonnering: «Dagens form for bostøtte skaper en fattigdomsfelle, som får folk til å jobbe mindre enn de ellers ville gjort. Uten bostøtte vil folk som har mulighet til det, bli mer aktive i arbeidslivet, og dermed få det bedre.» Diskuter dette resonneringene. Få med følgende momenter i diskusjonen din: Er du enig i at støtteordningen skaper en fattigdomsfelle? Hvorfor/hvorfor ikke? Er det grunn til å tro at folk som Ole får det bedre om bostøtten fjernes? (Bruk gjerne figurene og diskusjonen din fra delspørsmålene over til hjelp.)

Oppgave 3 (telles 20%)

a) (5%) I standard økonomisk konsumentteori brukes ordet «nytte» ofte om det som kalles et *ordinalt* nyttebegrep. Hva betyr det at nyttebegrepet er ordinalt? Forklar kort.

I [DFØs veileder om samfunnsøkonomiske analyser](#) fra 2023, kapittel 3.5.1, står det:

«At et tiltak er samfunnsøkonomisk lønnsomt, betyr at befolkningen til sammen er villig til å betale minst så mye som tiltaket koster ([se kapittel 3.4.1](#)). Dette innebærer at summen av tiltakets nyttevirksomheter overstiger summen av kostnadene.»

b) (15%) Diskuter kritisk den siste av disse to setningene. Er det opplagt at den er helt korrekt, når du ser den i sammenheng med den første setningen, eller avhenger det av hvordan man forstår ordet «nyttevirksomheter»? Diskuter og begrunn.